

Становище

от проф. д-н Нели Ангелова Огнянова,
Софийски университет „Св. Климент Охридски“

върху научните трудове за участие в конкурс за академичната длъжност „доцент“
по професионално направление 3.6. Право (Теория на държавата и правото)
Нов Български Университет

обявен в ДВ бр. 16 /февруари 2017 г.

Документи за участие в конкурса в посочения в обявата срок е подал един кандидат – д-р Деница Георгиева Топчийска.

Подадените от кандидата документи отговарят на изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България и на съответните подзаконови нормативни актове.

Д-р Деница Топчийска е авторитетен преподавател и изследовател в областта на правните науки с разностранни интереси. Професионалният ѝ път е свързан с научно-изследователска, преподавателска и проектна дейност в областта на теорията на правото, философски и етични проблеми в правната област, съвременни аспекти в правото на информационното общество, в частност защитата на личните данни – област, в която д-р Топчийска защитава и докторската си дисертация. Активно участва в международни проекти в областта на образованието и обучението като изследовател и лектор в сътрудничество с университети, изследователски центрове, обучителни институции, предприятия и публични власти от почти всички държави от ЕС. Член е на *International Center for Information Ethics* (академична мрежа за информационна етика).

Законът изисква представяне на монографичен труд в областта на конкурса или равностойни научни публикации в специализирани научни издания (чл.29, ал.1, т.3), както и други публикации и научно-приложни разработки (чл.29, ал.1, т.4).

За участие в конкурса е представена е справка за публикации, съдържаща една монография и 14 статии в списания, сборници и годишници.

Ще се спра по-подробно на представения новоиздаден монографичен труд *Върховенство на правото. Теоретични аспекти. (2016)*

Монографията се състои от пет глави, в които авторът анализира върховенството на правото в исторически план, извежда формални стандарти в концепцията за върховенство на правото, дискутира отношението и взаимодействието на върховенството на правото със справедливостта. Извежда се значението на върховенството на правото на национално и наднационално равнище, включително обсъжда се присъствието на принципа в политическите критерии за членство в ЕС.

Приносен момент е систематизацията на *формалните стандарти* в концепцията за върховенството на правото (с.134), включващи яснота, точност, непротиворечивост, стабилност, публичност и достъпност и пр. Те са с особено значение както на национално, така и на наднационално равнище. Като илюстрация на казаното, Междуинституционалното споразумение за по-добро законотворчество между Европейския парламент, Съвета на Европейския съюз и Европейската комисия (публ. ОВ L 123 от 12 май 2016 г.) отново потвърди общата отговорност за изпълнение на обсъжданите стандарти. Чрез извеждането и систематизацията им авторът допринася за теоретичната основа на изготвянето и на *конкретни национални стандарти*.

Аргументирането на функционалната зависимост между защитата на правата на човека и върховенството на правото е друг принос на автора, който заслужава отбелязване. Според Топчийска правата са предмет на съществени спорове в рамките на различни правни системи във връзка със съдържанието им и с оглед тяхното приоритизиране. Разглеждат се правните рамки в обсъжданата област, като се акцентира върху факта, че в България по отношение на правата се разчита основно на практиката на Съда за правата на човека на Съвета на Европа и Съда на ЕС. Обсъжда се и значението на *Rule of Law Checklist* на Венецианската комисия. В този контекст авторът защитава тезата, че средствата за защита на правата на човека са в голяма степен ограничени. Като една от причините за това се посочва липсата на последваща оценка на ефективността на законодателството на национално ниво. Впрочем този дефицит има отрицателни ефекти не само по отношение на защитата на правата на човека, но и за реалното прилагане на правото в най-широк смисъл.

В монографията е включена и глава, която сполучливо илюстрира ролята на теоретичноправното знание в различни конкретни правни области и обсъжда връзките между теория и практика, в случая практиката на Съда на ЕС в областта на правата на човека. Решението по делото *Google Spain* е съществено за защитата на цифровите права в ЕС, защото в решението се съдържа задълбочено изследване на баланса на права. Така авторът илюстрира тезата, че субективните права не са абсолютни, нито непротиворечиви и реализацията им е свързана с прилагането на тестове за баланси на интереси. В практиката си както Съдът на ЕС, така и Съдът за правата на човека се произнасят по *конфликт на права*, които се радват на еднаква закрила съгласно Конвенцията – защита на личния живот и свободата на изразяване, или защита на личния живот и права на интелектуална собственост и пр. В решението *Google Spain* Съдът на ЕС регламентира предели на свободата на информацията, когато това се налага за защита на други права на личността, и дефинира т.нар. *право да бъдеш забравен* в цифрова среда.

Не по-малко интересен е и другият пример – решението *Digital Rights Ireland* и др. за обявяването за невалидна на Директивата за задържане на трафични данни. Авторът обсъжда прилагането на формалните стандарти в концепцията за върховенство на правото, в частност пропорционалността, в практиката на Съда на ЕС. Намесата в личната сфера не бива да надхвърля минимално необходимото за постигане на определени законови цели. Запазването на данни може и да е полезно за борбата с тероризма и сериозните престъпления, но широкото и неясно формулиране на мерките, навлизащи в личната сфера, са в противоречие с изискванията на принципа за върховенство на правото, ограничава правната сигурност и предвидимост - и според автора така се създават предпоставки за произволна власт.

Предоставените по конкурса статии се разполагат в посочените вече тематични полета и само допълват впечатлението ми като рецензент за приноса на изследванията на д-р Топчийска като автор, уверено работещ в *интердисциплинни области*.

Поставянето на върховенството на правото в центъра на изследователските интереси на д-р Топчийска е актуално в светлината на необходимостта от по-нататъшно утвърждаване на демокрацията както у нас, така и в ЕС и в международен план. В периода 2016 – 2017 г.

институциите на ЕС интензивно обсъждат мерки за укрепване на върховенството на правото, включително беше приета нова рамка за защита на върховенството на правото и ценностите на ЕС, предвиждаща ранно реагиране, когато има ясни признаци на *системни заплахи* за върховенството на правото. Европейската комисия играе централна роля като независим пазител на ценностите на Съюза в периода преди да се използват съществуващите правни механизми, определени в член 7 ДЕС. Прилагането на член 7 ДЕС може да има много сериозен ефект – суспендиране на права, произтичащи от членството в ЕС. В този контекст стандартите, включени в концепцията за върховенството на правото, имат най-реално значение за бъдещето на европейската демокрация.

Би било интересно д-р Топчийска в бъдещата си научна и преподавателска работа да вземе отношение към новата рамка за защита на върховенството на правото и ценностите на ЕС и ефективността на прилагането ѝ.

Изискванията за академичната длъжност в чл. 29 ЗРАСРБ поставят акцент и върху преподавателската дейност. Д-р Деница Топчийска е титуляр на курс *Обща теория на правото* в НБУ, но заедно с това подготвя и изнася актуални курсове в областта на правото на ЕС (Защита на личните данни в ЕС), управление на проектната дейност и др.

Имам лични впечатления от Деница както от периода на нейната докторантура, така и от работата ѝ като преподавател и мога да потвърдя нейната етичност, колегиалност и качеството на изпълнение на академичните ѝ ангажменти.

Заключение:

Аргументираната в рецензията висока оценка за преподавателската работа и изследователската дейност на кандидата ми дават основание убедено да препоръчам на членовете на научното жури да вземат решение за присъждане на академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 3.6. Право (Теория на държавата и правото) на Деница Георгиева Топчийска.

Рецензент:

Проф д-рпн Нели Огнянова

1 юни 2017 г.